

Особливості правових відносин, які виникають в мережі Інтернет

Features of Legal Relations that Arise on the Internet

Мирослав Ковалів¹, Сергій Єсімов¹, Руслан Скриньковський², Іван Красницький¹,
Юрій Мазур³, Павло Гарасим⁴, Святослав Князь⁵

Myroslav Kovaliv, Serhii Yesimov, Ruslan Skrynkovskyi, Ivan Krasnytskyi,
Yuriy Mazur, Pavlo Harasym, Sviatoslav Kniaz

¹ *Lviv State University of Internal Affairs*

26 Horodotska Street, Lviv, 79007, Ukraine

² *Lviv University of Business and Law*

99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

³ *Lviv Regional Council*

18 Vynnychenka Street, Lviv, 79008, Ukraine

⁴ *General Directorate of the National Police in the Lviv region*

3 General Hryhorenko Square, Lviv, 79007, Ukraine

⁵ *Lviv Polytechnic National University*

12 Stepana Bandery Street, Lviv, 79013, Ukraine

DOI: 10.22178/pos.68-4

JEL Classification: K40

Received 20.02.2021

Accepted 26.03.2021

Published online 31.03.2021

Corresponding Author:

Myroslav Kovaliv

mkovaliv1@ukr.net

© 2021 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті на основі методології системного аналізу досліджуються особливості правових відносин, які виникають в мережі Інтернет. Зазначено, що інтернет-правовідносини – це регульовані правом суспільні відносини, що знаходяться під охороною держави, які виникають на основі цифрових технологій у віртуальному просторі. Вказано, що в Інтернеті діє безліч суб'єктів, які можна об'єднати в групи: технічні суб'єкти, відповідальні особи за роботу Інтернету; індивідуальні суб'єкти, користувачі; колективні, серед яких державні, що забезпечують нормативно-правове регулювання відносин в Інтернеті, розробку та реалізацію політики; недержавні суб'єкти – бізнес; громадянське суспільство, зацікавлені особи в розширенні можливостей Інтернету і розвитку інфраструктури; міжнародні організації, які забезпечують координацію питань, розробку технічних і правових стандартів, пов'язаних з Інтернетом. Охарактеризовано правосуб'єктність суб'єктів інтернет-відносин. Зазначено, що суб'єкти реалізують права, які спрямовані на певні групи інтересів: послуги, товари, інформацію; специфіка інтернет-правовідносин полягає в тому, що в залежності від об'єкта, на який спрямовані інтереси суб'єктів, будуть діяти норми права адміністративного, інформаційного, цивільного, кримінального тощо.

Ключові слова: правові відносини; Інтернет; суб'єкти правовідносин; об'єкти правовідносин; правосуб'єктність.

Abstract. Based on the methodology of system analysis, the article examines the features of legal relations that arise on the Internet. It is defined that Internet legal relations are legally regulated public relations under the state's protection, which arise based on digital technologies in cyberspace. It is stated that there are many entities on the Internet which can be grouped into: technical entities, people responsible for the functioning of the Internet; individual subjects and users; collective subjects, among which are the governmental entities, which provide legal regulation of relations on the Internet, policy development and implementation; non-governmental entities - business; civil society, stakeholders in the expansion of the Internet and infrastructure development; international organizations that coordinate issues, develop technical and legal standards related to the Internet. The legal personality of the subjects of Internet relations is described. It is noted that the subjects exercise the rights that are aimed at

certain interest groups: services, goods, information. The specifics of the Internet legal relations are that the rules of administrative, informational, civil, criminal law, etc. will be applied, depending on the object to which the subjects' interests are directed.

Keywords: legal relations; the Internet; subjects of legal relations; objects of legal relations; legal personality.

ВСТУП

Поняття «правові відносини» виступає одним з найбільш затребуваних в юридичній науці, є вихідним пунктом і об'єднуючою засадою характеристики права у процесі реалізації його потенціалу. Розвиток суспільства ініціював появу нового виду правових відносин – відносини у мережі Інтернет. Україна зіткнулася з проблемами регулювання інтернет-відносин порівняно недавно. В останнє десятиліття держава активно включилася в процеси впливу на відносини в соціально-віртуальному просторі. Інтернет-відносини мають ключове значення для правознавства, без їх поглибленого вивчення неможливий перехід до теорії права ХХІ століття в умовах світової глобалізації механізму дії права і розвитку інформаційних технологій.

Значний вклад у розвиток теорії правових відносин у мережі Інтернет внесли такі вчені і практики, як О. Баранов, В. Брижко, О. Голобуцький, М. Демкова, С. Дубова, О. Ємельяненко, П. Клімушина, І. Клименко, І. Коліушко, А. Новицький, І. Куспляк, К. Линьова, Ю. Машкарова, А. Серенок, О. Орлова, В. Пархоменко, О. Радченко, О. Шевчук та інші. Розвиток і впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій сприяє виникненню правових відносин у мережі Інтернет, що вимагає теоретико-правових досліджень з метою забезпечення ефективного правового регулювання зазначених суспільних відносин.

Метою статті є дослідження особливостей правових відносин, які виникають в мережі Інтернет.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Право як особливий (соціальний) офіційний державний регулятор суспільних відносин надає їм особливу правову форму, завдяки чому такі соціальні зв'язки знаходять новий вид – стають правовими і втілюються в юридичну оболонку. Право – це найбільш ефективний, владний, примусовий, цивілізований

регулятор. Суспільні відносини стають правовідносинами тільки за умови формування на базі юридичних норм і відповідно до них.

П. Рабінович у праці [1] вказує, що головним в правовідносинах є те, що вони виникають на основі правових норм, їх учасники фізичні і юридичні особи виступають як носії взаємно кореспондуючих юридичних прав і обов'язків. Зв'язок між правом і обов'язком, а точніше між носіями, є правове відношення.

Правовідносини можна визначити як суспільні відносини, врегульовані правом, учасники якого виступають носіями прав і обов'язків. Взнявши за основу загальнотеоретичну дефініцію правовідносин, розглянемо категорію “інтернет-правовідносини”.

Так, інтернет-правовідносини виникають, змінюються та припиняються при наявності певних передумов, серед яких можна виділити загальні та спеціальні. Спільними передумовами виникнення інтернет-правовідносин є: наявність інтересу у користувачів Інтернету, під впливом яких вони вступають у відповідні правовідносини у віртуальному просторі і обумовлюють об'єктивну необхідність правового регулювання інтернет-відносин; наявність суб'єктів інтернет-правовідносин; наявність об'єкта правовідносин, з приводу якого особи вступають в інтернет-правовідносини.

До спеціальних передумов виникнення інтернет-правовідносин можна віднести: наявність норм кримінального, цивільного, адміністративного і іншого права, які поширюють дію на суб'єктів правовідносин в Інтернеті; суб'єкти інтернет-правовідносин мають правоздатність і дієздатність; наявність певних обставин, тобто юридичного факту, у межах якого між суб'єктами виникають, змінюються або припиняються інтернет-відносини.

У реальному світі люди вступають у правовідносини у результаті виникнення певного інтересу, дії в Інтернеті залежать від бажань користувачів. Інтерес виступає як первинний елемент будь-яких правовідносин, від якого в

подальшому буде залежати об'єкт і суб'єкт правовідносин.

Суб'єктами правовідносин у загальній теорії права є окремі фізичні і юридичні особи, які на підставі юридичних норм можуть бути учасниками правовідносин, носіями суб'єктивних прав і обов'язків. Що стосується інтернет-правовідносин, то в науковій, навчальній та спеціальній (довідковій) літературі немає єдиної думки (точки зору) щодо їх складу. У науковій літературі виділяють три групи суб'єктів: творці програмно-технічної частини інформаційної структури мережі Інтернет – розробники мереж, засобів зв'язку, телекомунікацій, програмних засобів тощо; суб'єкти, які виробляють і поширюють інформацію у мережі Інтернет, власники інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, власники інформаційних систем і засобів забезпечення, які надають послуги з доступу до мережевих ресурсів; споживачі інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг: фізичні і юридичні особи, які підключаються до мережі Інтернет для отримання інформації і її використання у власній діяльності.

Крім наведеної класифікації, виділяють провайдера, юридичну особу, у якої є ліцензія на надання послуг в Інтернеті та користувача віртуального простору, який звертається до Інтернету у власних інтересах.

Є. Харитонов і О. Харитонova виділяє наступних суб'єктів інтернет-відносин: оператори зв'язку, постачальники послуг доступу до Інтернету, постачальники інформації, користувачі [2, с. 35].

На наш погляд, наведені класифікації охоплюють повною мірою всіх суб'єктів інтернет-правовідносин. Водночас тут необхідно також зазначити, що управління ними включає участь різних сторін, які мають експертні знання з наукової та технічної сторін, у тому числі міжнародні організації.

Загальносвітова громадська організація "Товариство Інтернету" (*Internet Society, ISOC*) ввела термін «екосистема Інтернету», під яким розуміють організації та спільноти, які допомагають Інтернету працювати та розвиватися, серед яких: технологи, архітектори, інженери, винахідники, організації, які здійснюють загальну координацію і допомагають впроваджувати відкриті стандарти; глобаль-

ні та місцеві організації, які управляють ресурсами, що забезпечують можливості глобальної адресації, наприклад, ICANN, реєстри та реєстратори доменних імен; оператори, інженери і постачальники, які забезпечують послуги мережевої інфраструктури, зокрема, такі як служба іменування доменів, мережеві оператори та точки обміну трафіком; користувачі Інтернету, які використовують Інтернет для обміну інформацією один з одним, а також для надання послуг; заклади освіти, які навчають і створюють ресурси для розробки та використання інтернет-технологій. Кожен з перелічених учасників інтернет-відносин займає певну нішу, є володарем або носієм певних прав і обов'язків в Інтернеті.

Подібний перелік учасників інтернет-правовідносин, що враховує інтереси, пріоритети та можливості зацікавлених сторін у галузі вирішення питань управління Інтернетом, знайшов відображення в статті 49 Декларації принципів "Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті" [3], в якій передбачено визначальну роль для основних сторін: держави – політичні повноваження, які пов'язані (у сукупності) з Інтернетом і питаннями державної політики, включаючи міжнародні аспекти; приватний сектор – розвиток Інтернету в технічній і економічній сфері; громадянське суспільство – його значення у питаннях (вирішенні проблемних аспектів або розвитку), які пов'язані з Інтернетом, особливо на рівні населення; міжурядові організації – координація питань державної політики, які пов'язані з Інтернетом; міжнародні організації – розробка технічних стандартів і пов'язаної відповідної політики з Інтернетом [3].

Таке різноманіття суб'єктів інтернет-правовідносин можна об'єднати у групи: технічні, індивідуальні, колективні, міжнародні.

Технічні суб'єкти відповідають за роботу Інтернету, інфраструктури та компонентів. До них відносяться: технологи, архітектори, інженери, організації, які здійснюють загальну координацію і допомагають впроваджувати відкриті стандарти тощо. Специфікою цієї групи суб'єктів є те, що вони не можуть здійснювати роботу без відповідного дозволу органів державної влади.

До індивідуальних суб'єктів інтернет-правовідносин відносяться фізичні особи, користувачі Інтернету.

К. Беляков вводить в обіг поняття “віртуально-інформаційні правові відносини”, під яким рекомендує розуміти “взаємні відносини двох чи більше осіб із приводу майнових благ, що породжуються обставинами виникнення та існування в інформаційно-технологічному просторі, як результат комунікації та обміну даними в електронно-цифровій формі, що визначається наднаціональними ознаками на засадах юридичної рівності та автономії волі їх суб’єктів” [4, с. 61–62].

Для того, щоб бути суб’єктом інтернет-правовідносин, вони повинні володіти правоздатністю. Правоздатність в Інтернеті – це здатність особи мати юридичні права та нести юридичні обов’язки у віртуальному просторі. В процесі діяльності в Інтернеті, люди вступають у різні відносини: трудові, майнові відносини, пов’язані з членством у громадській організації та інші. Звертаючись до правосуб’єктності в Інтернеті слід зазначити про її особливість.

Тільки після отримання провайдером відповідної ліцензії він наділяється правом діяльності в Інтернеті. Даним прикладом підкреслюється специфіка правосуб’єктності, яка полягає в тому, що всі три здатності – правоздатність, дієздатність і деліктоздатність у розглянутого суб’єкта можуть виникати та припинятися одночасно. Дієздатність є можливістю учасника інтернет-відносин певними діями здійснювати права та виконувати обов’язки.

Залежно від тяжкості вчиненого правопорушення встановлюється здатність особи відповідати за дії, які визначаються поняттям “правопорушення у мережі Інтернет”. У чинному кримінальному законодавстві України юридична відповідальність за кримінальні правопорушення, в тому числі і в Інтернеті, настає після досягнення особою 16 років, а за найбільш тяжкі з 14. Однак, в інтернет-правовідносини можуть вступати різні категорії громадян, у тому числі недієздатні, психічно хворі та інші. Суб’єкт правовідносин повинен бути осудним, у той час, коли віртуальний може імітувати таку якість.

В Інтернеті доказів присутності або відсутності у віртуального суб’єкта психологічних дефектів немає, поки людина не буде визначена. Тому одним із важливих питань інтернет-правовідносин є ідентифікація суб’єкта.

Загальною передумовою правосуб’єктності є зовнішня відособленість, персоніфікація, здатність виробляти, виражати та здійснювати персоніфіковану волю. Законодавство передбачає можливість участі в правовідносинах, а також може пов’язувати з різними якостями: стать, вік, стан здоров’я, місце роботи, сімейний стан, громадянство тощо.

При вирішенні даного питання в Інтернеті виникає ряд труднощів, оскільки суб’єкти не перебувають у безпосередньому контакті. Визначення конкретної особи у віртуальному просторі, незважаючи на наявність ніка (від англ. nick) або псевдоніма, можливо лише при інтеграції технічних і політичних можливостей, що є складним завданням.

Питання про ідентифікацію користувача на сьогоднішній день є найбільш актуальним, оскільки збиток, який може бути заподіяно певними особами, інформацію про яких неможливо отримати, може бути непоправним. Зазначене питання розглядалось на парламентських слуханнях “Національна кібербезпека та кіберзахист України, у тому числі у сфері критичної інфраструктури” [5].

Коллективні суб’єкти інтернет-правовідносин представлені юридичними особами. Як суб’єкти правовідносин, юридичні особи можуть бути державними та недержавними. До державних відноситься Міністерство цифрової трансформації України, основним завданням якого є вироблення і реалізація державної політики та нормативно-правове регулювання у сфері інформаційних технологій, електрозв’язку, масових комунікацій і засобів масової інформації, а також Інтернету [6]. Важливу роль у розвитку Інтернету займає громадянське суспільство, зокрема – науковці, а також бізнес-співтовариство, зусиллями яких створюється технологічна інфраструктура, комп’ютери, мережі, програмне забезпечення тощо. Особливе місце в інтернет-правовідносинах також займають міжнародні організації, серед яких найбільш значущим є Міжнародний союз електрозв’язку (*International Telecommunication Union, ITU*). Його діяльність спрямована на надання допомоги у розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури та послуг, розвитку людського потенціалу та новітніх технологій.

Об’єктом правовідносин виступає те, з приводу чого або заради чого суб’єкти правовід-

носин вступають у правовий зв'язок і реалізують суб'єктивні права і юридичні обов'язки. У науковій літературі це питання є дискусійним. П. Рабінович як об'єкти правовідносин виділяє явища і предмети навколишнього світу, на які спрямовані суб'єктивні юридичні права і обов'язки. Водночас О. Іоффе дотримується думки, що об'єктом правовідносин може виступати тільки поведінка його учасників [7, с. 677].

У ст. 177 Цивільного кодексу України закріплено перелік об'єктів цивільних прав, до яких відносяться: "речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага" [8].

Об'єктом правовідносин, який пов'язаний з інтересом уповноваженої сторони є блага, що знаходяться у розпорядженні і охоронювані державою. Вважаємо за можливе і доцільне використовувати наведений перелік, який визначений і встановлений законодавством України до інтернет-правовідносин з урахуванням особливостей останніх.

Наприклад, специфіка укладання договорів в Інтернеті передбачає наявність: значно більших технічних засобів, ніж вчинення телефоном; ширших можливостей дискусії і уточнення істотних умов договору; різноманітних методів фіксування умов договору; різні варіанти виконання договору стороною. В Інтернеті з'являється можливість для здійснення певних дій між особами, які фізично знаходяться у різних країнах світу. Однак, багато вчених та практиків розглядають інтернет-правовідносини як різновид інформаційних правовідносин.

Ю. Янчук зазначає, що інтернет-відносини є частиною інформаційних відносин, що виникають, змінюються і припиняються в кіберпросторі [9, с. 154].

Об'єктом інформаційних правовідносин, на думку О. Сидоренко, є певна інформація (дані і/або відомості) або безпосередньо пов'язаний з інформацією результат поведінки учасника правовідносин [10, с. 175].

Під об'єктом інформаційних правовідносин розуміють: програмно-технічні комплекси, інформаційні системи, засоби зв'язку і телекомунікацій; інформацію, інформаційні ресурси, інформаційні послуги; доменні імена; інформаційні права та свободи; інтереси особи,

суспільства, держави в інформаційній сфері; інформаційну цілісність і інформаційний суверенітет держави; інформаційну безпеку.

Інформація виступає центральним елементом інформаційних правовідносин, і є тим, з приводу чого виникають права і обов'язки учасників правовідносин. Тоді як об'єкт інтернет-правовідносин – матеріальні блага; нематеріальні блага; продукти творчості; результати дій учасників відповідних правовідносин; цінні папери і документи тощо.

Коло дій, на які можуть бути спрямовані інтереси суб'єктів інтернет-правовідносин значно ширше. Вони формуються навколо головного елемента Інтернету, який постає як особливий простір, місце реалізації цілей, де мережі виступають як засіб для передачі даних на рівні з комп'ютером, телефоном, поштовим повідомленням.

Людина не просто користується телекомунікаційними мережами, вступаючи у правові відносини, відчуває правове регулювання у віртуальному просторі. Інтернет-правовідносини не можна виділити з числа інформаційних.

Специфіка інтернет-правовідносин полягає в тому, що в залежності від об'єкта, на який спрямовані інтереси суб'єктів, будуть діяти норми відповідного права (цивільного, кримінального, адміністративного, інформаційного). Їх регулювання не обмежується засобами однієї галузі законодавства, їм притаманний комплексний характер.

Регулювання інтернет-правовідносин відбувається в процесі реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Суб'єктивне право є гарантовані нормою права вид і міра можливої поведінки, яке надає можливість носію вчиняти певні дії, тоді як юридичний обов'язок – закріплена правовими нормами необхідність, обов'язок виконати певні завдання.

Формування правовідносин важливий етап правового регулювання інтернет-відносин, необхідний елемент досягнення юридичних цілей.

ВИСНОВКИ

Інтернет-правовідносини – це регульовані правом суспільні відносини, що знаходяться під охороною держави, які виникають на ос-

нові цифрових технологій у віртуальному просторі, мають особливості:

- Інтернет не існує сам по собі, у ньому діє безліч суб'єктів, які можна об'єднати в групи: технічні суб'єкти, відповідальні особи за роботу Інтернету; індивідуальні суб'єкти, користувачі; колективні, серед яких державні, що забезпечують нормативно-правове регулювання відносин в Інтернеті, розробку та реалізацію політики; недержавні суб'єкти – бізнес; громадянське суспільство, зацікавлені особи в розширенні можливостей Інтернету і розвитку інфраструктури; міжнародні організації, які забезпечують координацію питань, розробку технічних і правових стандартів, пов'язаних з Інтернетом;
- для вступу у правовідносини суб'єкт повинен володіти правосуб'єктністю, що можливо

при інтеграції технічних можливостей, зумовлених правовим регулюванням;

- формуються за допомогою технічних суб'єктів, які обслуговують роботу Інтернету – оператори, провайдери і інші;
- вступаючи в правовідносини в Інтернеті, суб'єкти реалізують права, які спрямовані на певні групи інтересів: послуги, товари, інформацію; специфіка інтернет-правовідносин полягає в тому, що в залежності від об'єкта, на який спрямовані інтереси суб'єктів, будуть діяти норми права адміністративного, інформаційного, цивільного або кримінального. Регулювання відносин не обмежується засобами однієї галузі законодавства, їм притаманний комплексний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Rabinovych, M. P. (2007). *Osnovy zahalnoi teorii prava i derzhavy* [Fundamentals of the general theory of law and the state] (9th ed.). Lviv: Krai (in Ukrainian)
[Рабінович, М. П. (2007). *Основи загальної теорії права і держави* (9-те вид.). Львів: Край].
2. Kharytonov, Ye. O., & Kharytonova, O. I. (2017). "Internet-vidnosyny" ta "internet-pravovidnosyny": do vyznachennia poniattia i sutnosti ["Internet relations" and "Internet legal relations": to define the concept and essence]. *Universytetski naukovi zapysky*, 3, 27–38 (in Ukrainian)
[Харитонов, Є. О., & Харитонова, О. І. (2017). "Інтернет-відносини" та "інтернет-правовідносини": до визначення поняття і сутності. *Університетські наукові записки*, 3, 27–38].
3. World Summit on the Information Security. (2003, December 12). Declaration of Principles Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium. Retrieved from <http://www.itu.int/net/wsis/docs/geneva/official/dop.html>
4. Beliakov, K. I. (2016). Poniatiini ta metodolohichni osnovy rehuliuвання novykh typiv informatsiinykh vidnosyn: "virtualni pravovidnosyny" [Conceptual and methodological bases of regulation of new types of information relations: "virtual legal relations"]. *Lex Portus*, 2, 47–63 (in Ukrainian)
[Беляков, К. І. (2016). Понятійні та методологічні основи регулювання нових типів інформаційних відносин: "віртуальні правовідносини". *Lex Portus*, 2, 47–63].
5. Komitet z pytan tsyfrovoyi transformatsii Ukrainy. (2020, January 15). *Rekomendatsii slukhan na temu: "Natsionalna kiberbezpeka ta kiberzakhyst Ukrainy, u tomu chysli u sferi krytychnoi infrastruktury"* [Recommendations of the hearings on the topic: "National cyber security and cyber defense of Ukraine, including in the field of critical infrastructure"]. Retrieved from <https://komit.rada.gov.ua/documents/sluank9skl/73807.html> (in Ukrainian)
[Комітет з питань цифрової трансформації України. (2020, Січень 15). *Рекомендації слухань на тему: "Національна кібербезпека та кіберзахист України, у тому числі у сфері критичної інфраструктури"*. URL: <https://komit.rada.gov.ua/documents/sluank9skl/73807.html>].
6. Polozhennia pro Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsii [Regulations on the Ministry of Digital Transformation] (Ukraine), 18.09.2019, No 856. Retrieved March 1, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

[Положення про Міністерство цифрової трансформації (Україна), 18.09.2019, № 856. Актуально на 01.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>].

7. Ioffe, O. S. (2000). *Spornyye voprosy ucheniya o pravootnoshenii. Izbrannyye trudy po grazhdanskomu pravu* [Controversial issues of the doctrine of legal relations. Selected Works on Civil Law]. Moscow: Statut (in Russian)
[Июффе, О. С. (2000). *Спорные вопросы учения о правоотношении. Избранные труды по гражданскому праву*. Москва: Статут].
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] (Ukraine), 16.01.2003, No 435-IV. Retrieved March 1, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (in Ukrainian)
[Цивільний кодекс України (Україна), 16.01.2003, № 435-IV. Актуально на 01.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>].
9. Yanchuk, Yu. V. (2017). *Informatsiini vidnosyny u merezhi Internet: teoretyko-pravovyi aspekt* [Information relations on the Internet: theoretical and legal aspect]. *Pravo i suspilstvo*, 5, 151–155 (in Ukrainian)
[Янчук, Ю. В. (2017). Інформаційні відносини у мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*, 5, 151–155].
10. Sydorenko, O. (2018). *Informatsiini resursy yak ob'iekt informatsiinykh pravovidnosyn* [Information resources as an object of information legal relations]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 4, 173–182 (in Ukrainian)
[Сидоренко, О. (2018). Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*, 4, 173–182].